

laten met interne
heden werd inder-
den de kerken en
houding tusschen
om wrijvingen en
ir den heer E. J.
igen worden afge-
telling van vormen
haar gedachten te
dat deze „wina-
der staat.

H. M.

le.

sk de N.S.B. zich
uit der Generale
ke het lid-zijn van
dit op eenigszins
Achte de politieke
tijn volgelingen op
licieel orgaan der
an den heer E. J.
de N.S.B. en de
in onbedrukt cou-
ek kerken en heeft
iek ter kennis ge-
nsluit der Synode

critiek op het Sy-
het geschrift, dat
handelen op zijn
ort dat ter Synode
schure wordt voor-
ven in extenso van
veng leden van de
Synode en met een
or Ir Mussert en
degenheden aan de

zeggen geen oogen-
ar geluid zou doen
is, is, zoo schrijft
vestiging van onze
ing hoe belangrijk
rg biedt voor een
tagstukken als hier
zijn de N.S.B. en
t van het rapport
ene.

kam na eenige be-
genoeg om weerge-
hij dan: „Heeft de

cessen, geperpe-
giums Theologie
gedaan aan den
ten, ende geresol-
in getale, in het
ende, ghehouden
voorz. excessen;
collegie verlaten
de voornoemde
te worden, zoo
de Staten move-
deselve bursalen
iet hebben uyter-
en bode, de voor-
hebbende, in hare
vater en te brode.
En sooveel roer-
len den manslagh
verstaen de Sta-
niversiteit jegens
a tot de executie
te pronuntieren
n het besluit de
llentie adverteren,
en geordinaert te

rd gespannen, de
stemden overeen
ad doodgestoken.
In 's Gravensteln
vone gestrengheid
ar gevangen geze-
ten en uit Leiden

regent, Cuchlinus,
rtius behield zijn
n tijd zeer moe-
maar onder zijn
s zijner tijdgenoo-
een broefnest van

ning uitgesproken,
empel van onver-
trouwe voedster
heen aanvankelijk
Het regentschap
ort. Hij werd in
en beroemd philo-
niet voorkomen,
in Kerk en Staat
ren.

J. DE LANGE.

Synode beslist dat wij uit de kerk moeten gezet? Geens-
zins. Heeft men ook maar eenig houvast gegeven? Al
evenmin. Men nam stelling, al of niet juist tegen buiten-
landsche stroomingen en erkende tevens, „dat de N.S.B.,
wat haar zelf betreft, veel van die beginselen desavoue-
ert,” waarmee men dus dat heele betoog op losse
schroeven zet. Verder trachtte men ons beginselen in de
schoenen te schuiven, die wij juist bestrijden en heeft
men onze eigen beginselverklaring over de verhouding
Staat—Kerk eenvoudig naast zich neer gelegd. Men
nam zelfs geen nota van de duidelijke principieele uit-
eenzettingen van onzen leider.”

Het is wel verbijsterend, dat men na de lezing van
het goed-gedocumenteerde rapport van de Synodale
Commissie zelfs tot deze slotsom kan komen.

Op welke wijze de heer Roskam tot deze conclusie
gekomen is?

Wel, hij kan het gedeelte dat handelt over de hoofd-
trekken van het Nationaal-Socialisme langs zich heen
laten gaan omdat de Synode zelf verklaart, dat de N.
S. B. het niet in alle onderdelen met deze hoofdtek-
ken eens is. Een gedeelte van het rapport zakt voorts
tot het peil, dat bekend is uit „politieke propaganda-
geschriften en uit de polemieken van Prof. Schilder” en
als het peil van het rapport weer gestegen is „wordt
open en onomwonden waardeering uitgesproken over
onze positieve stelling nemen tegen een Godloozen
Staat”.

Zoo kan de eindconclusie luiden: „dat de N.S.B. zich
stelt op een door Gods Woord verboden grondslag, is
niet bewezen.”

Zou het den heer Roskam nu werkelijk ontgaan zijn,
dat het rapport — na de verklaring, dat de N.S.B. veel
van de behandelde algemeene beginselen desavoueert —
uitdrukkelijk verzekert, dat de ongerustheid in de kerken
over deze Beweging in het minst niet mag verzwakken?
Wij kunnen het niet gelooven!

Zou men in het Hoofdkwartier van de Beweging te
Utrecht nu werkelijk denken, dat onze kerkeraden zoo
onnoozel zijn, dat ze de conclusie van den heer Roskam
in de plaats zouden gaan stellen van deze slotsom van
de Synodale Commissie: „Haar advies aan de Synode
kan geen ander zijn dan... om de leden onzer
kerken dringend te vermanen, zich om des beginsels
wil van deze Beweging verre te houden”? Indien men
deze gedachte al heeft dan heeft men onze ambtsdra-
gers toch danig onderschat.

H.-K.

H. M.

Groote Tudor-Figuren

(Schetsen uit den tijd der Reformatie in Engeland en Schotland)

XIV.

Elizabeths gunstelingen.

Robert Dudley was de vijfde zoon van John
Dudley, hertog van Northumberland, en een broer
dus van Guildford Dudley, de gemaal van de on-
gelukkige Jane Grey, die, na den dood van Ed-
ward VI, door haar eierzuchtigen schoonvader op
den Engelschen troon geplaatst werd, maar na
enkele dagen het koninklijk paleis met den Tower
moest verwisselen, toen Maria — weldra „de
Bloedige”, helaas — onder het gejuich der bevol-
king haar intocht deed in Londen (1553).

Guildford en Lady Jane legden het hoofd op
het blok, de hertog van Northumberland volgde
weldra.

Ook Robert Dudley wachtte een gelijk lot in den
Tower. Hier werd hij bezocht door zijn jonge
vrouw, Amy Robsart. Zij waren ongeveer even
oud, 21 jaar toen, waarschijnlijk; drie jaar te
voren hadden ze zich in het huwelijk verbonden.
Robert Dudley werd begenadigd en ontving zelfs
een eerepost van Maria. Maar zijn zoon rees pas,
toen Elizabeth in 1558 den troon besteeg.

Hij wordt ons beschreven als een rijzige jonge
man met een buitengewoon knap voorkomen, en
hoogst innemende manieren.

Onmiddellijk kwam hij in hooge gunst bij Ko-
ningin Elizabeth, die, zooals ik reeds eerder ge-
legenheid had op te merken, een zwak had voor
knappe mannen.

Robert Dudley was een bekwaam, eierzuchtig,
ijdel man. De Koningin was blijkbaar verliefd.
Welk een verschiets opende zich voor den jongen
hoveling, als... Amy Robsart er niet geweest was.

Lady Dudley kwam nooit aan het hof, waar
haar echtgenoot in zoo hooge gunst stond. Robert
bezocht haar evenwel nu en dan in verschillende
deelen van het land, en schijnt haar in financieel
opzicht royaal behandeld te hebben.

In 1560 verbleef zij in Cumnor Hall, in de buurt
van Oxford, het huis van een zekeren Anthony
Forster, een werktuig van Dudley. Zij was daar
op bevel van haar gemaal. En hier werd zij dood
gevonden door haar bedienden, aan den voet van
de trap. Zij had haar nek gebroken.

De omstandigheden van haar dood zijn nooit
opgehelderd. Maar men begrijpt, hoe er mee ge-
werkt werd door de vijanden van den gunsteling,
die — wat werkt nijd en afgunst niet? — natu-
rlijkerwijze vele waren, vooral in die eeuw van

ongebreidelde intrigues, die inhaerent is aan het
absolutisme.

De weg was vrij. In spanning wachtte men. Wat
zou de Koningin doen? Natuurlijk niet direct,
maar later, als de sensatie wat geluwd was?

Robert Dudley bleef de uitverkoren gunsteling
van de jonge Koningin (Elizabeth was misschien
een jaar jonger dan hij). In 1562 gaf ze hem het
geweldige kasteel Kenilworth, dat door den prach-
telievenden en bouwlustigen Dudley nog zeer aan-
merkelijk uitgebreid werd, en waarvan de impo-
sante ruïne — tusschen Stratford-on-Avon en Bir-
mingham — nog steeds een beeld geeft van het
grootsche geheel dat het moet geweest zijn. Hier
bezoekt zij hem, dien zij intusschen — in 1564 —
tot Graaf van Leicester had verheven, in 1575 op
een van haar talrijke statiereizen door het land,
die haar zoo populair maakten en die de uitver-
korenen, bij wie ze haar intrek nam, zooveel
vreugde om de eer, en zooveel hoofdbreken vaak
vanwege de kosten, veroorzaakten. Hij ontving
haar op zoo'n schitterende wijze, dat dit bezoek
daardoor historisch is geworden. Sir Walter Scott
heeft het vereeuwigd in zijn beroemden historis-
chen roman Kenilworth, waarvan Amy Rob-
sart de heldin is; geen gering anachronisme ove-
rigens, want Amy was immers al in 1560 om het
leven gekomen, zelfs nog vóórdat haar weduw-
naar Kenilworth van haar koninklijke mededing-
ster ontving.

De Graaf van Leicester bleef in de gunst van
Elizabeth, maar huwen deed ze hem niet. Zelfs
beval ze hem, in hetzelfde jaar dat ze hem tot
Graaf van Leicester verhief, aan als gemaal voor
Maria Stuart, Koningin van Schotland. Wie zal
doorgronden, in hoeverre dit voorstel ernstig ge-
meend was?

Leicester trad een paar jaar later in een dubi-
euzer relatie met een andere dame, en sloot ten-
slotte, niet lang na Elizabeths bezoek aan Kenil-
worth, een geheim huwelijk met de weduwe van
den Graaf van Essex. Toen in 1579 Anjou naar
Elizabeths hand dong, werd door diens omgeving
Leicester nog altijd beschouwd als de voornaamste
hinderpaal. Het was voor hen een prachtige troef,
toen ze kennis van het genoemde huwelijk kregen,
en ze haastten zich natuurlijk het aan de Koni-
gin te openbaren. Elizabeth was woedend en het
gevaar van den Tower hing den ontrouwen gunst-
eling boven het hoofd. Maar de wolk dreef over,
en na eenigen tijd werd hij weer in genade aan-
genomen. Sindsdien was het denkbeeld van een
huwelijk tusschen Elizabeth en Leicester natu-
rlijk wel van de baan.

Waarom had ze hem niet genomen?

Ongetwijfeld om politieke redenen, die ik in
mijn vorig artikel heb genoemd.

En er zijn sterke motieven aan te voeren, om
haar beslissing, tenminste uit staatkundig oogpunt,
juist te noemen; om het voor Engeland gelukkig
te achten, dat in Elizabeth de Koningin de vrouw
overheerschte: een huwelijk tusschen Elizabeth
en Leicester, onder de donkere schaduw van Amy
Robsarts verdachten dood, zou een onheil-voor-
spellende tegenhanger geweest zijn van de verbint-
enis tusschen Maria Stuart en Bothwell, met den
grimmigen geest van Lord Darnley op den achter-
grond.

Maar de vrouw in Elizabeth stierf hierbij. De
Koningin zegevierde, en was voorspoedig. Maar
welk een tragische figuur wordt Elizabeth straks,
op haar ouden dag!

Leicester stierf in 1588, kort na den ondergang
der Spaansche Armada, welke uitzending verhaast
was door 's graven gouverneurschap in de Neder-
landen, waardoor — mede in verband met de ont-
hoofding van Mary Stuart — het spel, dat zoolang
tusschen Elizabeth en Philips gespeeld was, ernst
was geworden.

Leicester was steeds anti-Spaansch geweest,
sympathiseerde in dat opzicht dus met den Puri-
teinschen Walsingham, — helde trouwens de
laatste jaren steeds meer over naar de zijde der
Puriteinen: waren het ook niet de „preciezen”,
de Calvinistische predikanten en hun aanhang
onder het volk, die hem in de Nederlanden steun-
den tegen de „rekkelijke” Staten van Holland en
Oldenbarneveldt?

De gunsteling van Elizabeth, die ook wel eens
de fielen van haar toorn over zijn hoofd kreeg,
zooals b.v. toen hij zich, tegen haar zin, bijna
sovereine macht liet opdragen in de Nederlanden
— als zij die soevereiniteit had geweigerd, omdat
zij haar zaak niet met die der „rebellanten” wilde
vereenzelvigen, zou hij het dan wel doen, zelf-
standig? — mocht zich toch altijd spoedig weer
zonnen in haar glimlach: in het jaar der Armada
had hij het opperbevel over de landmacht, om
Engeland te verdedigen, ingeval de door de Span-
jaarden beraamde inval — onder aanvoering van
den bekwaamen Prins van Parma! — werkelijkheid
zou worden.

Hij was er nog getuige van, hoe zijn Koningin
de grootste crisis harer regeering zegevierend te
boven kwam, hoe het Episcopaausch-Protestantsche
Engeland van Elizabeth en Burghley, waarin hij de
schitterende rol van bevoorrecht gunsteling ge-
speeld had, nu vast stond te midden van het oor-
logsrumoer in West-Europa. Toen legde hij, de on-
rustige, het hoofd ter ruste.

Welk een tegenstelling vormde hij met den zoon
zijner zuster, Sir Philip Sidney, die hem nog in
den dood was voorgestaan. Deze, de poëtische rid-
der en ridderlijke poëet, die door den grooten
dichter Edmund Spenser „the President of No-
blesse and of Chivalree” werd genoemd, zocht
zijn geluk meer in verdieping van den geest, in
godsdienstige overpeinzingen en dichterlijke be-
spiegelingen, dan in uiterlijk succes; hij had liever
de rust van den eenvoud, om zichzelf te kunnen
zijn, dan de onrust van het hofleven, het dingen
naar de gunst van een autocratische Koningin, met
al het spel der intrigues dat dit meebracht. Hij was
de grootste van heel dien schitterenden kring van
jonge mannen die aan en om het hof opgroeiden:
de Devereux, de Raleighs, de Sidney's. Men ver-
wachtte van hem het allerhoogste, in staatsmans-
beleid, in veldheerskunst. Maar hij streefde naar
geestelijken meer dan naar wereldlijken groei en
hield zich afzijdig van 't hof. Wel wilde hij actief
zijn. Hij was de schoonzoon van Walsingham, en
wilde als deze strijd, strijd vóór het Protestan-
tisme, tegen Spanje. Daarom ook diende hij vol-
gaarne onder zijn oom Leicester tegen de Span-
jaarden in de Nederlanden. Hij kon moedig zijn
als een jonge leeuw, en roekeloos als de avontuur-
lijkste ridder. Dit bewees hij in zijn laatste strijd
tegen de Spanjaarden bij Zutphen, toen hij, zonder
beenstukken aan zich in het gevecht stortend, een
zoo ernstige wonde in het been kreeg, dat hij na
hefvege smarten daaraan overleed te Arnhem. Ty-
peerend voor Sidney is het verhaal van het glas
water, dat hij, hoewel brandend van wondkoorts,
afstaat aan een stervend soldaat die er smach-
tend het brekend oog op richt. De woorden, die
hem hierbij worden toegeschreven: „Gij hebt er
meer behoefte aan dan ik”, of zij historisch zijn
of niet, zijn in elk geval van waarde, omdat zij zoo
geheel karakteriseeren den adel en onzelfzuchtig-
heid van den jongen held.

De predikant, die in Arnhem aan zijn sterfbed
stond, verhaalt ons, dat, nadat hij op Sidney's
verzoek had gesproken over het geloof, waaruit
de in Christus gerechtvaardigde immers zal leven,
de stervende „niet lang daarna de oogen en han-
den ophief, terwijl hij deze woorden sprak: „Ik zou
mijn vreugde niet willen ruilen voor al de konink-
rijken der wereld”.

Zoo stierf hij.

Van zijn werk is het best bekend de Arcadia,
die in haar hoofsche taal, naar den aard van den
tijd (zelfs Shakespeare is er niet vrij van) wat op-
geschroefd is, hoewel lang zoo erg niet als in
andere literaire producten van die periode. Dit
is een proza-werk. Het werd in de zeventiende
eeuw nagevolgd in Hollandsche (Batavische en
Dordrechtsche) Arcadia's.

Maar veel dieper van gevoel, en uit literair oog-
punt veel hooger te schatten zijn de sonnetten,
die verschenen onder den titel Astrophel and
Stella. Evenals de Arcadia werden ze enkele
jaren na zijn dood gepubliceerd.

Was Sidney niet van het hout, waaruit Eliza-
beth haar hovelingen wenschte te snijden, heel
anders was dit met den jongen Robert Devereux,
Graaf van Essex (den stiefzoon van Leicester) en
Sir Walter Raleigh. Beiden waren eierzuchtig en
dongen daarom naar de gunst der Koningin; en
waren dus elkanders doods vijanden. Over Raleigh
heb ik reeds vroeger gesproken. De schoone, in-
nemende, ronde, maar driftige, onbeheerschte
Essex was buitengewoon populair bij het volk;
hij was hun held, hun afgod, vooral na zijn schitte-
rend wapenfeit in 1596, toen hij — gezamenlijk
met Lord Howard en Raleigh, maar hij was hier
beslist de hoofdpersoon — Cadix nam met ver-
toon van grooten persoonlijke moed, en bij de
plundering der stad met harten-veroverende rid-
derlijkheid de nonnen en vrouwen onder zijn be-
scherming nam, wat zelfs den zwijgenden, ramp-
spoedigen ouden Philips II een woord van lof
ontperste, dat door heel Europa klonk.

Essex nam als gunsteling der Koningin de plaats
van zijn stiefvader Leicester in. Elizabeth verdroeg
ongelooflijk veel van zijn nukken en driftbuien.
Er is iets oneindig pathetisch in de half moeder-
lijke, half vrouwelijke liefde der Koningin voor
dezen schoonen jongen man, die bijna haar klein-
zoon had kunnen zijn. Hij was als een herinnering
aan het geluk, dat zij in haar jeugd, ter wille van
haar troon, van zich gestooten had.

Maar Essex moest toch oppassen. Door den
steun van de gebroeders Bacon, neefs van Burgh-
ley, maar door dezen teruggedrongen als mede-
dingers van zijn zoon Robert Cecil: Anthony Bacon,
die voor Essex een inlichtingendienst organiseerde
welke dien van Burleigh en diens zoon en op-
volger Robert Cecil evenaarde, en Francis Bacon
(later Sir Francis Bacon, nog later Lord Veru-
lam), de hoogst bekwaame, maar gewetenlooze ju-
rist, staatsman, essayist, geleerde, die Essex —
een avontuurlijk ridder, maar staatsman noch veld-
heer — met zijn geslepen adviezen ter zijde stond
zoolang zijn (Bacon's) belang het meebracht, nam
Essex een veel belangrijker positie in, dan zijn
eigen bekwaamheden, zelfs gezien de gunst der
Koningin, hem zouden hebben verschaft.

Zijn groote populariteit bij het volk — Eliza-
beths kostbaarste bezit — begon haar argwaan
op te wekken. Toen bekend werd, dat hij Sir